

HAYVANLARIN MADDİ DEĞERİ

- Hayvanların maddi değeri genellikle alım-satımlarda anlaşmazlık söz konusu olduğunda, veteriner hekimlerden bilgi istenebilir. Hayvanın maddi değerinin tesbitinde: Vücut Kondüsyon Skoru(VKS), yaşı, mizacı, iş yapma veya verim yeteneği (Süt ve et verimi; bekçi köpeği, av köpeği, narkotik, patlayıcı ve ceset arama köpeği, toplumsal olay köpekleri vs.), ırk özelliğini taşıyıp taşımadığı, safkan ya da melez olduğu dikkate alınır. Gerekirse hayvan borsalarından genel fiyatlar öğrenilir, hayvan ticareti yapan güvenilir kişilerin fikri alınabilir.
- Eğer hayvanda bir kusur, hastalık hali (topallık, şiddetli öksürük, bulaşıcı hastalık (tüberküloz, löykoz, akciğer kıl kurdu, kist hidatit, uyuz), prolapsus vagina, dil oynatma) veya bir kaza ya da hastalıktan sonra vücudun bir yerinde iz kalmışsa (gözde körlük, meme körlüğü, topallık), bu izlerin hayvanın verimine, görünümüne ne oranda etki ettiği yüzde hesabı yapılarak belirlenir. Güzelliği bozan kusurlar ve huysuzluklar hayvanın maddi değerini değişik derecelerde düşürür. Örn. Exostoz'lu (kemik üremesi) bir at koşu için uygun değildir, fakat binek veya araba atı olarak iş görebilir. Bundan dolayı yarış atı olarak atın fiyatı bir birim ise, araba veya binek atı olarak kullanılacağı için değerinin % 60 kadar daha düşük fiyata satılabilir (Yarış kazanmış safkan hayvanlar reproduksiyon için kullanıldığında değerleri daha yüksektir). Maddi değer tayininde hayvan önce tamamıyla kusursuz olarak değerlendirilir, daha sonra tesbit edilen kusurlara göre değer takdir edilir. Maddi değer tesbitinde tutanak tutulması gereklidir.

- Pozitif Özellikler (Sığır)

- Sağlıklı olma (VKS normal)
- Yüksek verimlilik (et, süt, yumurta, vb.)
- Gebelik (gebelik muayenesi yapılmalı, bu sırada rektal yaralanma ve abortusa dikkat edilmeli, gebelik zamanı belirlenmeli, yanlış bildirimde bulunmadan kaçınmalıdır)
- Kolay sağılabilirlik
- Reprodüktif verimlilik (ikiz veya üçüz yavrulama)

Köpeklerde negatif ve pozitif Özellikler

Kalıtsal hastalık = Şeker hastalığı, kalça çıkığı, dirsek çıkığı

Vücut yapısı = Harmonik olmalıdır

Kemikler = Güçlü olmalıdır

Baş = Güçlü olmalıdır

Huy = İyi, sakin, canlı ve dostane olmalıdır

Göğüs = Dar olmamalıdır

Bel = Sıkı ve düz olmalıdır

İrk özelliği = İrkına özel tipte olmalıdır,

Göz rengi = Koyu kahve, özel güzellikte

Ön ve arka ekstremite	= Duruş düzgün olmalıdır
Dişler	= Tamam ve ısırma güçlü olmalıdır
Kulaklar	= Irkına uygun ve kuru olmalıdır
Burun ucu	= Siyah, yanaklar koyu
Kilo	= Fazla veya düşük olmamalıdır
Çip	= Parazitten temiz,veteriner hekim kontrolünde olmalıdır

Hayvanın iş yeteneğinin ve verim yeteneğinin tesbiti

Hayvanın kullanılacağı amaca uygun olup olmadığı ve verim yeteneği usulüne uygun denemelerle ortaya konulur (Örn.Yarış atı, spor atı, süt ineği, av köpeği, bekçi köpeği, alanına özel yetiştirilme (narkotik, ceset arama, patlayıcı arama vb.).Veteriner hekimler bu konularda güvenilir alanında uzmanlaşmış danışmanlardan görüş alabilir. Et ve sütünden faydalanılan hayvanlarda göz körlüğü ve meme körlüğünün,ayrıca dil oynatma hastalığının verime olan etkileri değerlendirilir.

Huysuzluğun tesbiti

Bunun için hayvanın eksiksiz klinik muayenesi yapılır. Gerekli denemelerle huysuzluğu olup olmadığı belirlenir. Gerekirse hayvan gözlem altına alınır. Atlarda ısırma,tekme atma genellikle kalıtsal olabileceği gibi,daha önce hayvana yapılan kötü davranışlar sonucunda da ortaya çıkabilir. Nymphomanik kısraklarda da aynı durumlar görülebilir. Bazı atlarda yem yemede veya yürütülmeye inatçılık gösterebilirler . Atlarda kronik sancıyla seyreden hastalıklardave ayaklarda uyuz olgularında tekme atma görülebilir.

Hastalık tesbiti ve hastalığın derecesi

Hayvanlarda hastalık tesbiti için öncelikle eksiksiz klinik muayene gerçekleştirilmelidir. Gerekirse hayvan gözlem altına alınmalıdır (Örn.Atlarda kornaj). Toplanan klinik bulgular, ayrıca laboratuvar ve nekrops bulguları hastalığın tanısında değerlendirilerek rapor hazırlanmalıdır. Hastalık derecelerinin tesbitinde özellikle klinik bulguların şiddeti ve laboratuvar bulguları dikkate alınmalıdır.

Hastalık süresi

Hayvanlarda hastalık söz konusu ise bunun perakut,akut,subakut veya kronik olduğu,enfeksiyonun ne zaman başlayabileceği,hastalığın inkubasyon süresine dayanılarak belirtilir. Hastalık seyri;

Perakut = Birkaç saatten 2 güne kadar

Akut= 3-14 gün arası

Subakut = 2-4 hafta arası

Kronik = 4 haftadan daha uzun süreolarak değerlendirilir.

Adli Veteriner Hekimlikte Önemli Enfeksiyöz Hastalıkların Tanı Metotları ve İnkubasyon Süreleri

Satın alınan hayvanın alıcı tarafından kabul edilmesinden sonra hastalık belirtileri ortaya çıkarsa,veteriner hekimden rapor istenebilir.

Satın alınan hayvanda enfeksiyöz hastalık şüphesi bulunması adli yönden yeterli değildir. Enfeksiyonun varlığı kesin olarak tesbit edilmesi gereklidir. Bu durumda genellikle klinik muayeneler yeterli olmayabilir. Çok sayıda enfeksiyöz hastalık için spesifik tanı metotları mevcuttur.

Hayvanda hastalık ortaya çıkması durumunda satın alan kişi hayvandaki hastalığın satış esnasında mevcut olduğunu ispat etmek durumundadır (örn.küçük ruminant vebası(PPR),şap,BVD). Bunun için hastalığın inkubasyon süresi ve hastalığın başlangıcı hakkında bilgi sahibi olunması önemli bir koşuldur. Aşağıdaki tabloda verilen inkubasyon süreleri ortalama değerlerdir. Şüpheli durumlarda enfeksiyonun nerede başladığının kontrol edilmesi gerekmektedir(Örn.Köpek satış yerlerinde kontrol). Veteriner hekimler gerekli kontrolleri yapmadıkları veya ihmal ettikleri takdirde(antikor yükselmesinin takibi için 2-3 hafta aralıklarla kan örneği alınmalıdır), özellikler hayvanların ölümü durumlarında,zararın tazmin edilmesinden sorumlu tutulabilir. Bu durumda genellikle veteriner hekim; yetersiz klinik muayene yapmıştır,bulguların dökümantasyonunu tam yapmamıştır, beden ısısı ölçülmemiştir,etiyojik tanı için özel muayeneler yapılmamıştır,otopsi yapılmamıştır.

Eğer hayvanda özel bir hastalık şüphesi yok, enfeksiyöz hastalık tahmini söz konusu ise,hasta sahibinden geniş anamnez bilgisi yanında, hastadan kan alınması veya ölüm sonrası hasta organların materyal olarak laboratuara gönderilmesi gereklidir.